

NOTAT

25. april 2006

Orientering om indhold af udredning om museernes formidling

I forbindelse med indgåelse af aftale på kulturområdet om finansloven for 2005¹ blev det besluttet, at der skulle iværksættes et udredningsarbejde med henblik på at belyse museernes formidlingsindsats mv.

Formidlingsudvalget blev herefter nedsat i april 2005 som opfølgning på punktet "Adgang til vores kulturarv" i regeringsgrundlaget "Nye mål" fra februar 2005.

Udvalget har holdt en række møder, hvor følgende aspekter af formidlingen er blevet drøftet:

Museernes besøgende

Formidlingsudvalget har drøftet udviklingen i museernes besøgstal, forskellige befolkningsgruppers kulturvaner og sammensætningen af museernes brugere og ikke-brugere samt kvaliteten af de data om museernes brugere og ikke-brugere, der aktuelt er til rådighed. Udvalgets drøftelser og anbefalinger fremgår af kapitel 3.

Entré og gratis adgang

Formidlingsudvalget har drøftet forhold vedrørende museernes entréindtægter og billetpriser samt spørgsmålet om gratis adgang til museer. Udvalgets drøftelser og anbefalinger fremgår af kapitel 4.

Udvikling af museernes udstillinger og andre formidlingsaktiviteter

Formidlingsudvalget har drøftet forhold vedrørende museumsformidlingens funktion, virkning og mangfoldighed. Udvalget har desuden gjort sig overvejelser om kvalificering og udvikling af formidlingen – blandt andet ved inddragelse af brugergrupper – og formidlingsstrategier – dette for at museerne kan nå nye og underrepræsenterede brugergrupper. Udvalgets drøftelser og anbefalinger fremgår af kapitel 5.

Digitale formidlingsformer på internettet

Formidlingsudvalget har drøftet nye tendenser i digital museumsformidling og hvordan man kan imødegå de forhold, der kan hæmme udviklingen af museernes digitale formidling. Udvalgets drøftelser og anbefalinger fremgår af kapitel 6.

Museer og undervisning

Formidlingsudvalget har drøftet museernes undervisningstilbud på museer og adgangen til museernes digitale undervisningsressourcer. Udvalget har desuden set på den nuværende organisering af museumsundervisningen og på hvordan fremtidig koordine-

¹ Aftalen blev indgået mellem regeringen (Venstre og Det Konservative Folkeparti), Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Kristendemokraterne – og efterfølgende tiltrådt af Socialdemokraterne og Enhedslisten.

ring og samarbejde imellem museerne om undervisningstilbud til uddannelsessystemet kan styrkes. Udvalgets drøftelser og anbefalinger fremgår af kapitel 7.

Museernes tilgængelighed

Formidlingsudvalget har drøftet museernes åbningstider, digitale og fysiske tilgængelighed, markedsføring og informations- og serviceniveau. Udvalgets drøftelser og anbefalinger fremgår af kapitel 8.

Museernes økonomiske rammer

Formidlingsudvalget konstaterer, at museerne har meget forskellige grundlag for at løfte den formidlingsmæssige opgave, når man ser på de meget forskellige økonomiske og indtægtsmæssige forhold. Formidlingsudvalget har drøftet museernes differentierede ressourceforhold og finder, at der naturligt må være en arbejdsdeling og også et forskelligt aktivitetsniveau for de enkelte museers formidling. Udvalget har ikke anbefalinger på dette område. Udvalgets drøftelser fremgår af bilag 1 til udredningen.

Anbefalinger

En samlet oversigt over udvalgets anbefalinger findes i udredningens kapitel 2, der vedlægges.

Formidlingsudvalgets anbefalinger fordeler sig med anbefalinger, der ikke kræver yderligere finansiering (for eksempel skærpet opmærksomhed på visse forhold samt tiltag, der bør indeholdes i museernes eksisterende, almindelige drift) og anbefalinger, der vil kunne danne grundlag for støttetiltag af forskellig karakter. Der kan blive tale om følgende støtteformer:

- Støtte til drift af institutioner af såvel permanent som midlertidig karakter.
- Skiftende puljer med særligt fokus på udvalgte formidlingsmæssige indsatsområder i de kommende år.
- Støtte til overordnede tværgående projekter.

En række anbefalinger er rettet til Kulturarvsstyrelsen. Dette er ikke nødvendigvis udtryk for, at styrelsen skal være det udførende organ. Det kan også være et udtryk for, at styrelsen udpeges som den ansvarlige myndighed (tovholder) for at et projekt gennemføres eventuelt i et andet regi.

2 Oversigt over udvalgets anbefalinger

Dette kapitel indeholder en oversigt over alle Formidlingsudvalgets anbefalinger. Anbefalingerne er oplyst i overensstemmelse med de enkelte kapitlers indhold og disposition. Der er således ikke tale om en prioriteret rækkefølge.

Formidlingsudvalgets anbefalinger fordeler sig med anbefalinger, der ikke kræver yderligere finansiering (for eksempel skærpet opmærksomhed på visse forhold samt tiltag, der bør indeholdes i museernes eksisterende, almindelige drift) og anbefalinger, der vil kunne danne grundlag for støttetiltag af forskellig karakter. Der kan blive tale om følgende støtteformer:

- Støtte til drift af institutioner af såvel permanent som midlertidig karakter.
- Skiftende puljer med særligt fokus på udvalgte formidlingsmæssige indsatsområder i de kommende år.
- Støtte til overordnede tværgående projekter.

En række anbefalinger er rettet til Kulturarvsstyrelsen. Dette er ikke nødvendigvis udtryk for, at styrelsen skal være det udførende organ. Det kan også være et udtryk for, at styrelsen udpeges som den ansvarlige myndighed (tovholder), for at et projekt gennemføres eventuelt i et andet regi.

Kapitel 3: Udvalgets anbefalinger vedrørende museernes besøgende

Formidlingsudvalget har drøftet udviklingen i museernes besøgstal, forskellige befolkningsgruppers kulturvaner og sammensætningen af museernes brugere og ikke-brugere samt kvaliteten af de data om museernes brugere og ikke-brugere, der aktuelt er til rådighed. Grundlaget for udvalgets drøftelser fremgår af kapitel 3, og drøftelserne fører til, at Formidlingsudvalget anbefaler følgende:

- Kulturministeriet og Kulturarvsstyrelsen udarbejder et grundlag for en systematisk og differentieret publikumsstatistik, således at der kan tilvejebringes data, der kan bruges til nærmere analyser af besøgsudviklingen på forskellige grupper af museer.
- Kulturarvsstyrelsen foretager en særlig analyse af udviklingen i besøgstal og formidlingspraksis på de naturhistoriske museer, som kan danne grundlag for udarbejdelse af en strategi for en styrkelse af disse museers fremtidige formidling.
- Kulturarvsstyrelsen tager initiativ til at etablere grundlaget for publikumsundersøgelser på danske museer efter inspiration blandt andet fra det hollandske Museum-Monitor. Finansieringen af dette initiativ kan ske med bidrag fra såvel den ministerielle pulje til formidlingsinitiativer som med mindre (abonnements)bidrag fra museerne selv.

- Museerne etablerer et større kendskab til, hvilke grupper af befolkningen, der ikke besøger museerne. Desuden bør det undersøges, hvilke barrierer der gør sig gældende for ikke-brugere af danske museer. Kulturarvsstyrelsen bør tage et centralt initiativ til at udvikle en undersøgelsesmetode, som kan systematisere disse oplysninger til brug for hele museumsnetværket, men som også kan bruges af det enkelte museum til udvikling af strategier for at tiltrække særligt prioriterede publikumsgrupper på museet.

Kapitel 4: Udvalgets anbefalinger om entré og gratis adgang

Formidlingsudvalget har drøftet forhold vedrørende museernes entréindtægter og billetpriser samt spørgsmålet om gratis adgang til museer. Grundlaget for udvalgets drøftelser fremgår af kapitel 4, og drøftelserne fører til, at Formidlingsudvalget anbefaler følgende:

- Aldersgrænsen for gratis adgang for børn og unge sættes til 18 år, svarende til myndighedsalderen.
- Kulturarvsstyrelsen følger udviklingen på de statsanerkendte museer, jf. lovovervågning af effekten af lovændringen på det statsanerkendte område, og tillige sammen med Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst vurderer følgerne af den ordning, der er indført for disse to museer.
- Kulturarvsstyrelsen følger andre danske initiativer og den internationale udvikling med gratis adgang.

Kapitel 5: Udvalgets anbefalinger vedrørende udvikling af museernes udstillinger og andre formidlingsaktiviteter

Formidlingsudvalget har drøftet forhold vedrørende museumsformidlingens funktion, virkning og mangfoldighed. Udvalget har desuden gjort sig overvejelser om kvalificering og udvikling af formidlingen – blandt andet ved inddragelse af brugergrupper – og formidlingsstrategier – dette for at museerne kan nå nye og underrepræsenterede brugergrupper. Grundlaget for udvalgets drøftelser fremgår af kapitel 5, og drøftelserne fører til, at Formidlingsudvalget anbefaler følgende:

- Der bør - i et samarbejde mellem Kulturarvsstyrelsen og museerne - ske en højere grad af dokumentation af museernes forskellige forsøg eller initiativer med brugerinddragelse, så der kan sikres udveksling af erfaringer om brugerinddragelse mellem museerne. Internationale erfaringer og udviklinger af perspektiverne ved brugerinddragelse bør også inddrages.
- Der ydes tilskud til museernes udvikling af udstillingsmediet i dialog med brugerne. Her kan redskaber til brugerfeedback og forsøg med brugere som medproducenter

give ny viden og inspiration til museernes formidlingsvirksomhed. Der bør ske en systematisk dokumentation og vidensdeling af de iværksatte projekter.

- Der gives mulighed for at yde tilskud til museer, som - med udgangspunkt i analyser af ikke-brugere – eksperimenterer med at etablere nye typer museumstilbud, som kan tiltrække og engagere nye publikumsgrupper.
- Museerne fortsat udvikler tilbud og indretter udstillinger m.v., der retter sig mod brugergrupper med behov for særlige indretninger og hjælpemidler for at kunne opleve museumsudstillinger og museernes formidling i øvrigt.
- Der etableres et centralt udviklingsinitiativ i Kulturarvsstyrelsen for museernes formidling, der virker for udvikling af moderne museumsformidling og sikrer, at internationale erfaringer udbredes til de statslige og statsanerkendte museer i Danmark.
- Der ydes tilskud til undersøgelser af, hvad publikum oplever ved et museumsbesøg. Det gælder både besøg i udstillinger, digitale museumsbesøg og deltagelse i øvrige formidlingsaktiviteter på museet samt uden for museets mure.
- Der ydes tilskud til nye og eksperimenterende udstillingsformer og formidlingsprojekter. Tilskuddene forudsætter, at der sker en sammentænkning af forskellige digitale og fysiske formidlingsformer, samt at der sker en dokumentation af såvel det støttede formidlingsprojekt som projektets virkning og modtagelse hos museumspublikummet.
- Der ydes tilskud til de største museers udstillingsarbejde på internationalt niveau. Sådanne udstillinger, som hviler på en stor og krævende faglig indsats, ofte med kontakter til store museer i andre lande, og som tiltrækker et meget stort publikum (blockbusters), vurderes at have en afsmittende effekt på publikumsinteressen for museumsbesøg generelt.
- Der sikres et udbud af kurser, som kan kvalificere museumsformidlingen og give øgede formidlingskompetencer til museernes formidlingspersonale. Dette kan ske ved at yde støtte til særlige uddannelsesinitiativer, gerne etableret i samarbejde mellem universiteter, Museumshøjskolen og øvrige relevante uddannelsesinstitutioner fx de kunstneriske uddannelser på Kulturministeriets område.
- Forskning i museumsformidling styrkes blandt andet ved etablering af ph.d.-forløb i samarbejde mellem museer og universiteter, som kan øge den forskningsbaserede viden om museumsformidling til nytte for udviklingen af den konkrete museumsformidling.

Kapitel 6: Udvalgets anbefalinger vedrørende museernes digitale formidlingsformer på internettet

Formidlingsudvalget har drøftet nye tendenser i digital museumsformidling, og hvordan man kan imødegå de forhold, der hæmmer udviklingen af museernes digitale formidling. Grundlaget for udvalgets drøftelser fremgår af kapitel 6, og drøftelserne fører til, at Formidlingsudvalget anbefaler følgende:

- Der afsættes midler til at fremme udviklingen af den digitale museumsformidling, så museerne i højere grad kan eksperimentere med mediets særlige muligheder i kraft af internettets karakter af hypermedie, dets muligheder for at samle flere medier (multimedie) og dets muligheder for interaktivitet.
- Der ydes tilskud til at gennemføre samarbejdsprojekter om digital formidling, så det bliver mere overkommeligt for mindre museer at arbejde med digital formidling.
- Museerne styrker den digitale formidling til børn for at imødekomme børns store brug af nye medier og tilgodese de fremtidige museumsgæster.
- Kulturarvsstyrelsen etablerer national og international erfaringsudveksling samt kompetenceudvikling af museernes digitale formidling, dels for at fremme, at det digitale medies differentierende, engagerende og brugerinvolverende kvaliteter udnyttes fuldt ud, dels for at reducere omkostninger og tidsforbrug ved de enkelte museers digitale formidlingsprojekter.
- Der afsættes midler til, at Kulturarvsstyrelsen kan yde tilskud til brugerundersøgelser af digitale formidlingsinitiativer, der afdækker anvendelse og behov hos forskellige brugergrupper.
- Der afsættes midler til at iværksætte projekter, som afprøver sammenhængen mellem det virtuelle og det fysiske museumsrum, og som integrerer det digitale og det fysiske museumsbesøg.

Kapitel 7: Formidlingsudvalgets anbefalinger vedrørende museer og undervisning

Formidlingsudvalget har drøftet museernes undervisningstilbud på museer og adgangen til museernes digitale undervisningsressurser. Udvalget har desuden set på den nuværende organisering af museumsundervisningen, og på hvordan fremtidig koordinering og samarbejde imellem museerne om undervisningstilbud til uddannelsessystemet kan styrkes. Grundlaget for udvalgets drøftelser fremgår af kapitel 7, og drøftelserne fører til, at Formidlingsudvalget anbefaler følgende:

- Der tages initiativ til en analyse af undervisningstilbuddene på museerne i hele landet, som kan lægges til grund for en styrkelse af museernes tilbud til undervis-

ningssektoren gennem koordinering og kvalificering af de enkelte tilbud i respekt for museernes forskellige ansvarsområder og traditioner. Det bør i forlængelse heraf overvejes, i hvilket omfang undervisningstilbudene på landets statslige og statsanerkendte museer i højere grad kan organiseres i fælles netværk, og samarbejdet om museumsundervisningen kan udvikles. I denne forbindelse anbefaler udvalget en landsdækkende organisering af samarbejdet mellem skoler og museer, der bygger på erfaringer fra de eksisterende skoletjenester, herunder Skoletjenesten på Sjælland. Det bør være frivilligt for museerne at deltage i en sådan ordning.

- Der prioriteres midler til udvikling af nye undervisningstilbud på museerne og til synliggørelse af museer som faglige resurser i undervisningen.
- Mængden af internetbaserede undervisningsressurser øges, og museernes samlinger og øvrige resurser i højere grad bliver tilgængelige og synlige på internettet via en fælles portal, så skoler kan inddrage museer i undervisningen på en mere effektiv måde.

Kapitel 8: Formidlingsudvalgets anbefalinger vedrørende museernes tilgængelighed

Formidlingsudvalget har drøftet museernes åbningstider, digitale og fysiske tilgængelighed, markedsføring og informations- og serviceniveau. Grundlaget for udvalgets drøftelser fremgår af kapitel 8, og drøftelserne fører til, at Formidlingsudvalget anbefaler følgende:

- Der afsættes midler til forsøg med ændrede eller udvidede åbningstider – blandt andet aftenåbning eller morgenåbent for institutioner og skoler. Her kan der for eksempel fokuseres på, at flere museer i fællesskab lancerer aftenåbent i et område og gennem markedsføring af tiltaget og ved særlige aftenarrangementer når ud til nye publikumsgrupper.
- Kulturarvsstyrelsen får til opgave at udvikle et standardværktøj til brugervenlig formidling af ”Museernes Samlinger”.
- Museerne i højere grad lever op til Statens retningslinjer for offentlige hjemmesiders og netsteders tilgængelighed.
- Museerne fortsat udvikler deres markedsføring og øger vidensdelingen og samarbejdet om markedsføringsstrategier og -redskaber, i erkendelse af at den stigende konkurrence om befolkningens fritid også fører til stigende markedsføringsomkostninger.
- Museerne fortsat udvikler deres publikumsservice ved at (videre)uddanne frontpersonalet, etablere tydelig information og skiltning samt i højere grad at tekste og be-

tjene publikum på flere sprog. Desuden kan Stjernemærkningsordningen ved Danske Turist Attraktioner benyttes til at forbedre tilgængeligheden.

- Museerne fortsat øger tilgængeligheden for fysisk handicappede ved at benytte retningslinjerne fra det tidligere Dansk Center for Tilgængelighed, som nu varetages af Statens Byggeforskningsinstitut, men også ved at foretage bedre skiltning og trinmarkering. Desuden anbefales museerne at benytte sig af Tilgængelighedsmærket, som er udarbejdet af foreningen Tilgængelighed for Alle.